

מסורת הש"ס

(א) [נצמט ככ:] (ג) שיען
(ב) ע"כ אחר ד"ה וז"ל (ד) ע"כ
הד"ה,

תורה אור השלם

1 ואם אין אחים לאביו
ותחתם את נחלתו לשאריו
הקרב אליו ממשפחתו
וְיָרֵשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לְבִנְיוֹ
יִשְׂרָאֵל לְחֶזְקָתָּהּ מִשְׁפַּט
בְּאֶשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה:
במדבר כו יא

2 וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבָּר
לְאֹמֹר אִישׁ בִּי וְיָמֹת וְבֵן אֵין
לוֹ וְהַעֲבִירְתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ
לְבָתוֹ:
במדבר כו כ

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואימא שאלו:
(ב) רשב"ם ד"ה אימא דהאי
והעבדת וכו' מקמי אח הפס' דא
ואחר כ"ה מ"ה א"ס ו' דלגלוי
ו' א"ס גל' כסדרן ומיני וכו'
משום דלויקון וכו' ומוקם
הבא דהאי קאמרי וכו' א"ס
מכריז מלה מן האב אפילו
במקום בת לא תל משמעת
מקרא מדי אלא היק הנאי
וכי' דלא מיירי קרא אלא אלא
באחין אבל לעולם אימא ק"ל
דא"ל כ"ל (א) דהאי (א) דהאי
ד"ה כיון וכו' גבי חרע אין
לה דבת וכו' היינו משום
דמואי דקא מרבינן הס
זרע פסול היינו זרע וזעזע:
(ד) ד"ה וזי אלה מעביר
נחלה מן האב:

מוסף רש"י

שדה אחוזה גופה מהאי
טעמא דהא. דלי לאו האי
פירכא נכלוס י' יבוס, לא
קיי"ל לבינון כן טפי נחלה,
דהאם לא נ' כתיב בדילא נחלה
לא כתיב בדילא, אלא משום
דקס תחת אביו לעדה דכתיב
בדילא אלו דמבינן לו
ופיכין עלה חרצה מרצה
א"י את אלא שכן ק"ל יבוס
ולא תרין לטעמי עלה טעם י' יבוס
הא א"ס י' כן אין
יבוס, והאם יבוס לאחיו
מחייב מרצה והאב חרצה, דהא
חרצה חרצה יבוס, אלא חרצה
יעדה כן ויבוס חרצה דכתיב
בדילא (דקדושין יז).

מוסף תוספות

א. אע"י דסתם אבין
הוי אפי' ממזר וכו', אלא
מישום דלא גילף מבני
יעקב, מוס' יצמית ככ:

רבינו גרשום

דהכא. גבי בן אימא חרי
מילי שכן קס תחת אביו
ליעדה ולשרה אחוזות משום
הכי דיון דמבינן ליה:
והכא. גבי האח ללא אחי
חורא שכן קס תחת אביו
לייבוס ולא אצטריך ליה
לתרועע כלום יש ייבוס:
ומשני גבי בן נמי לימא
חורא דהיינו יעדה
לשרה אחוזות גופה מהאי
פירכא הוא דקיימא ליה
לתנא. כלומר מבן קרובי
זר דקא מקשינן ליה כלום
יש ייבוס אלא במקום שאין
בן מעביר שדה אחוזה
שקם בן תחת אביו ולא
אח וכו' דמבינן גמי כי
האי גורגא במסכת ערוך
דמוקשי' ליהכיב מעביר

דהכא חרסי. יעדה ושדה אחוזה: והכא חרדא. יבוס. והוא מלי
לחרזי הנך גפשי: ומשני משום דשדה אחוזה גופה לא קיימא לן במס'
ערכין [כס:] שיהא הבן במקום האב טפי מאחיו אלא מהך פירכא דפרכין
הס כלום יש יבוס כו' דלמרי' נמי הסם מה ראת לרבות את הבן
ולחזיא את האב מרצה אי את הבן
שכן קס תחת אביו ליעדה כו' דלרצה
מרצה אי את האב שכן קס תחת
אחיו ליבוס ומשני כלום יש יבוס כו'
שהרי לא מצינו כתוב בפירוש שיהא
הבן קס תחת אביו טפי מאחיו אלא
ליעדה שגם האב קס תחתיו ליבוס
ונמלא דהכא חרדא והכא חרדא הוא
ושאר דברים שהבן קס תחת אביו טפי
מאחיו כגון שדה אחוזה ועד עברי
במסכת קדושין [דף כ:] וקדמת הבן לאח
בנחלה כולו מיימין להו מדין יעדה
לחוד ש' בפירוש שהבן קס תחת אביו
ואי לא דמשנין דלפני לגבי יבוס אין
האב קס תחתיו כמו בנו דכלום יש
יבוס אלא במקום שאין בן לא הוה
מצינן דלרצוי י' שיקום תחת אביו
כלום טפי מאחיו דליהוי הכא חרדא
והכא חרדא. ולקמיה פרכין דבן ובת
ואח כמו שסדורין פפרשה ליקדמו
כולו לאב שהרי כולם קרובים למת
טפי מאביו שהם קמים תחתיו ליעדה
וליוס אכל האב אינו קס תחתיו
לכלום: **מלמד שהאב קורס לבת.**
דהא אינה קמה תחת אחיה לכלום

כצו וכאחיו וסדר את הפסוקים כן איש כי ימות וכן אין לו ונתתם את
נחלתו לשאריו ואם אין לו שאר ונתתם את נחלתו לאחיו ואם אין לו
אחים והעבדתם את נחלתו לבתו ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו
לאחי אביו ואם אין אחין לאביו הקרוב אליו ממשפחתו וירש: **כן וס**
כי הדדי נינהו. דכתיב וכן אין לו עיין עליו) נמצאת גם הבת פוטרת
את האחין מן היבוס אכל אבי המת אינו פוטר את אחת צנו מן
היבוס נמצאת הבת קמה תחת אחיה טפי מאחי המת ואחי המת:
קודם לאחי האב. של מת ולא לאחין משום דקרובים למת יותר מאחיו
שהרי קמים תחתיו ליבוס אכל אביו אין קס תחתיו לכלום וסדר
המקרא כך הוא ונתתם את נחלתו לאחיו ואם אין לו אחים ונתתם
את נחלתו לשאריו ואם אין לו שאר ונתתם את נחלתו לאחי אביו ואם
אין אחים לאביו הקרוב אליו ממשפחתו וירש: ומשני אחי האב לא
צריכי קראי. לא היה צריך לכתוב לבסוף שאר לקדם את אחי האב
דכרזא הוי דקודם הבת לאחיו שלו לירש את צנו דלמי האב מנח
מזן קאמו לירש את נכדס בן אחיהן פשיטא דמנח אבי המת שהוא
אחיהם אמו והלכך למה לי קרא מאחר שכתוב למעלה שאחי האב
יורשין את נכדס מי איכא לתימר דהיכא דקאי אב ירמי אחים של אב
בתמיה הלכך לא נכתב שאריו אלא לקדם אחיו של מת דלקדם אחי
האב כבר שמעינן ליה ממאי דאמר ואם אין לו אחים ונתתם את
נחלתו לאחי אביו הרי הוא כמי שכתב ואם אין לו אחים ונתתם את
נחלתו לאביו ואם אין לו אב ונתתם את נחלתו לאחי אביו הלכך לא
נכתב שאריו אלא לחזש ולומר שיקדום לאחד מהני דכתב לעיל ומנו
אחי המת שהן בניו דלקדם אחי האב לא שדינן ליה דהא לא צריך דפרישית ולקדם את צנו ואת בתו של מת לא אמרי' שהרי קרובים למת
יותר מן האחין כדאמרן הלכך שדינן ליה לאחין של מת לקדם האב לבניו לירש את צנו דסד"ל יקדמוהו הס שהרי קמים תחת אחיהן ליבוס
מה שאין כן בצא: **והא קראי לאו הכי פשיני.** דשאריו לבסוף כתב אחר אחי האב והוה לן לתימר דגורית הכתוב הוא שאחי האב של מת
קודמין לאביו: **קראי שלא כסדרן פשיני.** דהא כתיב אחי האב ואח"כ שאר אב ובעל כרחך אב קדים להו כדאמרן דהא מבח אב קאמו
ללא דקדם הכתוב בסדרן משום דסמך אמאי דכתב הקרוב קרוב קודם ומעמך מסדר אותם כפי קרובותן. ואם תאמר כיון דאין אנו
הולכין אחר הכסדר לשמק קרא מיינה וליכחזי איש כי ימות ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו וגו' איכא לתימר דקרא
צריכא טובא דלנקמן בפירקין (דף קטו.) וכן אין לו עיין עליו ואם אין לו בת עיין עליה וכן כולן: הכי גרסין וז"ל **והא חרדא מיינה**
לה מהכא. דהאב קודם לאחין: **והעבדת.** משמע מעביר מקרוב זה שהוא קיים כדי לתת לוה והעבדת מן האב כדי לתת לבת: **במקום אחין.**
שאינן למת בן ובת אלא אחין. ובסיפרי (פנחס כו ח) מקיים לה הכי ומנין שהאב יורש אמרת קל וחומר כו': **אימא.** דהאי והעבדת אלאחין דקיימי קמן קאי
וקאמר והעבדת מן האחין למת לבת הא אין בת אחין יורשין אותו ואכתי אב מנלן דירית מקמי אה וי ואי משום דלייקין וזי איתת מעביר
נחלה מן האב ואפי' במקום בת הך דיוקא לאו מוהעבדת שמעינן לה דלרצה מוהעבדת איכא למידק איתת מעביר נחלה מן האב
במקום הבת: **אם כן.** דלגלוי איתת האב והעבדת דאחין ירמי במקום שאין בת לא ליכתוב והעבדת דממילא שמעינן לה מדכתב
ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו [במדבר כו] דהא להאי תנא קראי כסדרן כתיב דהא לא דריש שאריו לאב דנימא שלא כסדרן כתיב:

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קמא.

כיון דלענין יבוס בן ובת כי הדדי נינהו. וא"ת מנא לן דבת פוטרת
מן היבוס אי מדכתיב וכן אין לו עיין עליו הא אצטריך לאיתוי
ממזר כדאמר בפ' שני דיבמות (דף ככ: ושם ד"ה כן) וי"ל דשקולין ויצאו
שניהן ואע"ג דפ' אלמנה לכ"ג (שם דף ט.) גבי חרע אין לו דבת
כען שניסת לישראל משמע דלא
דרשין מיינה תרמי דקאמר אין לי
אלא זרעה זרע זרעה מנין ת"ל חרע
אין לה מ"מ אין לי אלא זרע כשר זרע
פסול מנין ת"ל חרע אין לה מ"מ
ופריך והא אפייתי' לזרע זרעה
היינו משום דקמרצי הסם זרע פסול
היינו זרע זרעה פסול דלזיו זרע
פסול מיפוק ליה דנענלה לפסול לה
ולכי זרע שפיר דאי אצטריך קרא
לזרע זרעה כשר דהי' מו יליף וזע
זרעה פסול אי נמי יש לרבות בת
שפוטרת מן היבוס מלא ימחה פרט
לוה שאין שמו מחוי דכי האי גוונא
דריש ציבמות (כד.) אכל ממזר אצטריך
ריצוי משום דזרע פסול אכתי הוי
שמו מחוי וז"ל הא דתמי' בפ"ק
דקדושין (דף ק:.) עזר עברי ועזר
את הבן ואינו עוזר את הבת ואמאי
נימא מדלענין יבוס בן ובת כי הדדי
נינהו הכי נמי לענין עזר עברי
כדאמרין הכא לענין נחלה ומדכתיב
ועזר שש שנים דמשמע לך ולא לירש
לא נמעט אלא אח דוקא ואורי' משום
דדרשין ועזר לך ולא לאחר כל שהוא

אחר לגבי בן ובת נמי לגבי בן כאחר דמיא לענין נחלה שהבן קודם
לבת וכו"ג אמרי' בפרק אין מקדשין (פרקין דף כה:) גבי שדה אחוזה
דבת אינה מעמדת שדה לאביה משום דכי היכי דגבי נחלה בת לגבי
בן כאחר דמיא לענין שדה אחוזה נמי כאחר דמיא:
במקום בת אתה מעביר נחלה מן האב. פריצ"ס מדלא כתיב
ונתתם אפי' בת דכתיב בצולוה דהעבדת משמע לשון
העברה שמעבירין נחלה ממקום הראוי לירש מן הבת למקום שאינו
ראוי והשאר נושא ונותן מי הוא הקרוב שהיה ראוי להקריבו לבת ומקו
לה בצא לפי שהמת יואל יריכו ואין לך קרוב יותר ראוי ממנו ובדדיה
מיסתבר לאוקומי אפי' שלא נכתב בפירוש אלא ע"י אחי האב דממילא
והעבדתם עליה קאי לירוש ולקצוע צו מקום ואע"ג דאי לא כתיב
והעבדתם לא הייתי אומר שהאב קרוב אפי' מן האב שאינו קס תחת
הבן לכלום מיהו השמא דכתיב והעבדתם צבת משמע שמעבירים
הנחלה ממקום הראוי מקו לה בצא:
ואי אתה מעביר נחלה מן ממקום האב במקום האחין. כלומר
מדלא כתיב אלא והעבדתם אחד אין לנו לעשות אלא
העברה אחת ולא שמים ומכאן ואילך הקרוב קרוב קודם דהשאר
דכתיב והעבדתם משמע שהיה האב ראוי לקדום לבת כ"ש שאריו
לקדום לאח שהבת קרובה מן האב שהיא יואלית יריכו של מת
ועוד דאין יבוס במקום בת לפיכך אין להעביר נחלה מן האב
אלא במקום בת לחודה כיון דכתיב צבת העברה ולא במקום אחין:
ואימא
אחי המת שהן בניו דלקדם אחי האב לא שדינן ליה דהא לא צריך דפרישית ולקדם את צנו ואת בתו של מת לא אמרי' שהרי קרובים למת
יותר מן האחין כדאמרן הלכך שדינן ליה לאחין של מת לקדם האב לבניו לירש את צנו דסד"ל יקדמוהו הס שהרי קמים תחת אחיהן ליבוס
מה שאין כן בצא: **והא קראי לאו הכי פשיני.** דשאריו לבסוף כתב אחר אחי האב והוה לן לתימר דגורית הכתוב הוא שאחי האב של מת
קודמין לאביו: **קראי שלא כסדרן פשיני.** דהא כתיב אחי האב ואח"כ שאר אב ובעל כרחך אב קדים להו כדאמרן דהא מבח אב קאמו
ללא דקדם הכתוב בסדרן משום דסמך אמאי דכתב הקרוב קרוב קודם ומעמך מסדר אותם כפי קרובותן. ואם תאמר כיון דאין אנו
הולכין אחר הכסדר לשמק קרא מיינה וליכחזי איש כי ימות ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו וגו' איכא לתימר דקרא
צריכא טובא דלנקמן בפירקין (דף קטו.) וכן אין לו עיין עליו ואם אין לו בת עיין עליה וכן כולן: הכי גרסין וז"ל **והא חרדא מיינה**
לה מהכא. דהאב קודם לאחין: **והעבדת.** משמע מעביר מקרוב זה שהוא קיים כדי לתת לוה והעבדת מן האב כדי לתת לבת: **במקום אחין.**
שאינן למת בן ובת אלא אחין. ובסיפרי (פנחס כו ח) מקיים לה הכי ומנין שהאב יורש אמרת קל וחומר כו': **אימא.** דהאי והעבדת אלאחין דקיימי קמן קאי
וקאמר והעבדת מן האחין למת לבת הא אין בת אחין יורשין אותו ואכתי אב מנלן דירית מקמי אה וי ואי משום דלייקין וזי איתת מעביר
נחלה מן האב ואפי' במקום בת הך דיוקא לאו מוהעבדת שמעינן לה דלרצה מוהעבדת איכא למידק איתת מעביר נחלה מן האב
במקום הבת: **אם כן.** דלגלוי איתת האב והעבדת דאחין ירמי במקום שאין בת לא ליכתוב והעבדת דממילא שמעינן לה מדכתב
ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו [במדבר כו] דהא להאי תנא קראי כסדרן כתיב דהא לא דריש שאריו לאב דנימא שלא כסדרן כתיב:

עין משפט
גר מצוה

א ב מיי פ"ה מהל'
מלות סלה נ סג עיין
ז טו ע"כ מ"מ סג רעו
סע"ף ק:

רבינו גרשום (המשך)

יש בן אין ייבוס ותיפוק
ליה דהכא חרי והכא חרדא
משום דעבר בברי מהא
פירכא הוא דנפיק מכלום
יש יבוס אלא במקום כו' וכי
האי גורגא מקשי' ומפקי'
במס' קידושין עזר עברי
ועיקר חרדא מלמיהו ליכא
אלא מרמתי' כלום יש
ייבוס אלא במקום שאין
בן ואמטול הכי לא חשיב
גבי בן אלא חרדא דהיינו
יעדה ושרה אחוזות לא
מצנין לאוקמא בירא דבן
הוא משום דקא מתרין ליה
דמוקשי' ומאמי חזית
הפירכא שאריו זה האב
של מת קודם לאחי של
מזרע וכו' דמחפפת קרא ואימא
שאריו זה האב וכו' דמחפפת
הוא מצנין לאוקמי מלמד
שהאב קודם לבת מדמכחי
לקרא הכי ואיש כי ימות
ושאר אין לו ונתתם את
נחלתו לבתו הא שאר יש
הואיל דלא כתבו כסדרן
ויכול יהא קודם לבן של
מת דאמרין בהאי כדאמרין
באידך ואמר ליה דאמר קרא
הקרוב קודם
הובן קרוב למת מאביו של
מת ואביו של מת מבת
ומאחיו. ומשני הא ליכא
למימר דמקדמין את
האב של מת לבתו של מת
כיון דלענין ייבוס בן ובת
כי הדדי נינהו דכי היכי
דחייבא דאית לה בן אינה
דוקה לייבוס ה"א אית
לה בת אינה ממקום הראוי
לירש מן הבת למקום שאינו
ראוי והשאר נושא ונותן מי
הוא הקרוב שהיה ראוי להקריבו
לבת ומקו לה בצא לפי שהמת
יואל יריכו ואין לך קרוב יותר
ראוי ממנו ובדדיה מיסתבר
לאוקומי אפי' שלא נכתב
פירוש אלא ע"י אחי האב
דממילא והעבדתם עליה קאי
לירוש ולקצוע צו מקום ואע"ג
דאי לא כתיב והעבדתם לא
הייתי אומר שהאב קרוב אפי'
מן האב שאינו קס תחת
הבן לכלום מיהו השמא דכתיב
והעבדתם צבת משמע שמעבירים
הנחלה ממקום הראוי מקו לה
בצא:
ואי אתה מעביר נחלה מן ממקום האב במקום האחין. כלומר
מדלא כתיב אלא והעבדתם אחד אין לנו לעשות אלא
העברה אחת ולא שמים ומכאן ואילך הקרוב קרוב קודם דהשאר
דכתיב והעבדתם משמע שהיה האב ראוי לקדום לבת כ"ש שאריו
לקדום לאח שהבת קרובה מן האב שהיא יואלית יריכו של מת
ועוד דאין יבוס במקום בת לפיכך אין להעביר נחלה מן האב
אלא במקום בת לחודה כיון דכתיב צבת העברה ולא במקום אחין:
ואימא
אחי המת שהן בניו דלקדם אחי האב לא שדינן ליה דהא לא צריך דפרישית ולקדם את צנו ואת בתו של מת לא אמרי' שהרי קרובים למת
יותר מן האחין כדאמרן הלכך שדינן ליה לאחין של מת לקדם האב לבניו לירש את צנו דסד"ל יקדמוהו הס שהרי קמים תחת אחיהן ליבוס
מה שאין כן בצא: **והא קראי לאו הכי פשיני.** דשאריו לבסוף כתב אחר אחי האב והוה לן לתימר דגורית הכתוב הוא שאחי האב של מת
קודמין לאביו: **קראי שלא כסדרן פשיני.** דהא כתיב אחי האב ואח"כ שאר אב ובעל כרחך אב קדים להו כדאמרן דהא מבח אב קאמו
ללא דקדם הכתוב בסדרן משום דסמך אמאי דכתב הקרוב קרוב קודם ומעמך מסדר אותם כפי קרובותן. ואם תאמר כיון דאין אנו
הולכין אחר הכסדר לשמק קרא מיינה וליכחזי איש כי ימות ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו וגו' איכא לתימר דקרא
צריכא טובא דלנקמן בפירקין (דף קטו.) וכן אין לו עיין עליו ואם אין לו בת עיין עליה וכן כולן: הכי גרסין וז"ל **והא חרדא מיינה**
לה מהכא. דהאב קודם לאחין: **והעבדת.** משמע מעביר מקרוב זה שהוא קיים כדי לתת לוה והעבדת מן האב כדי לתת לבת: **במקום אחין.**
שאינן למת בן ובת אלא אחין. ובסיפרי (פנחס כו ח) מקיים לה הכי ומנין שהאב יורש אמרת קל וחומר כו': **אימא.** דהאי והעבדת אלאחין דקיימי קמן קאי
וקאמר והעבדת מן האחין למת לבת הא אין בת אחין יורשין אותו ואכתי אב מנלן דירית מקמי אה וי ואי משום דלייקין וזי איתת מעביר
נחלה מן האב ואפי' במקום בת הך דיוקא לאו מוהעבדת שמעינן לה דלרצה מוהעבדת איכא למידק איתת מעביר נחלה מן האב
במקום הבת: **אם כן.** דלגלוי איתת האב והעבדת דאחין ירמי במקום שאין בת לא ליכתוב והעבדת דממילא שמעינן לה מדכתב
ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו [במדבר כו] דהא להאי תנא קראי כסדרן כתיב דהא לא דריש שאריו לאב דנימא שלא כסדרן כתיב:

תנא. דאמרין לקמן: מיינו לה. דאביו של מת קודם לאחיו של מת: מהכא דתנא את זו דרש ר' ישמעאל ב' יוסי.
מועבדתם דקא משני הכתוב (לכתוב והעבדתם) בבת להכי דבמקום שיש בת אחר מעביר נחלה מן האב של מת ואי איתת
מעביר נחלה וכו' ומקשי' מאי חזית דאמרת הכי אימא לצד אחר הכי במקום בת אחר מעביר נחלה מן אחיו של מת